

Ing. Monika Majková, PhD.

Možnosti financovania malých a stredných podnikov v SR

(Analýza štandardného a alternatívneho financovania malých a stredných podnikov v podmienkach SR)

Tribun

2008

© Ing. Monika Majková, PhD.

ISBN : 978-80-7399-590-4

Pod'akovanie autora

Ďakujem mojej rodine a priateľom za podporu a trpezlivosť.

Ďakujem Mgr. Štefanovi Lahitovi st. za cenné rady a pripomienky k realizovanému prieskumu.

Ďakujem Ing. Janovi Flemrovi a Ing. Alenke Požgayovej z firmy Fiat ČR a Fiat SR za podporu pri vydaní knihy.

Autorka

Publikácia bola vydaná s finančnou podporou spoločnosti Fiat SR, spol. s r.o.

www.fiat.sk

Obsah

Predhovor	7
1. Analýza súčasného stavu malého a stredného podnikania v SR.....	9
1.1. Vymedzenie MSP.....	11
1.2. Postavenie MSP v SR.....	21
1.3. Bariéry rozvoja MSP.....	27
1.4. Centrá pre podnikateľov a inkubátory.....	33
2. Analýza a štruktúra finančných zdrojov malých a stredných podnikov v SR.....	38
2.1. Druhy finančných zdrojov, ktoré môžu MSP využívať na svoje financovanie	38
2.2. Štandardné finančné zdroje	45
2.2.1. Vymedzenie a charakteristika štandardných finančných zdrojov	45
2.2.2. Analýza úverového financovania podnikov v SR.....	60
2.2.3. Úverové produkty komerčných bánk pre MSP v SR	66
2.3. Význam a úloha alternatívnych finančných zdrojov.....	69
2.3.1. Rizikový kapitál v podmienkach SR.....	70
2.3.2. Financovanie MSP zo štrukturálnych fondov EÚ.....	81
2.3.3. Podpora podnikov v SR zo strany štátu	90
2.3.4. Podpora malého a stredného podnikania z iných zdrojov.....	104
2.4. Finančno-ekonomická analýza podniku.....	105
2.5. Štruktúra a obsah podnikateľského plánu	121
3. Prieskum získavania štandardných a alternatívnych finančných zdrojov podnikov v SR.....	125
3.1. Príprava prieskumu získavania štandardných a alternatívnych finančných zdrojov podnikov v SR.....	125
3.2. Výsledky prieskumu získavania štandardných a alternatívnych finančných zdrojov podnikov v SR.....	131
3.2.1. Deskripcia podnikov vo výberovom súbore.....	131
3.2.2. Finančné zdroje využívané pri založení podniku.....	140

3.2.3. Finančné zdroje využívané počas existencie podniku.....	150
3.2.4. Finančné zdroje využívané pri rozvoji podniku, pripravenosť na vstup investora rizikového kapitálu, skúsenosti s vypracúvaním a predkladaním podnikateľského plánu	162
3.2.5. Informovanosť podnikov o možnostiach ich financovania.....	166
3.3. Závery z prieskumu o získavaní finančných zdrojov podnikov v SR.....	179
4. Dôležité kontaktné údaje pri získavaní finančných zdrojov	185
5. Zoznam použitej literatúry	196

Predhovor

Non statim pusillum est si quid maximo minus est.

Byť menším ako ten najväčší, neznamená byť trpaslíkom.

SENECA

Rozvoj malého a stredného podnikania je jedným zo základných predpokladov zdravého ekonomického vývoja krajiny. Malé a stredné podniky plnia dôležitú úlohu v každej trhovej ekonomike, pretože svojou vysokou prispôsobivosťou a kreativitou dokážu pohotovo vyhovieť najnovším trendom v dopyte a uspokojovať požiadavky a očakávania i tých najnáročnejších zákazníkov. Nemenej významnú úlohu zohrávajú aj v oblasti tvorby nových pracovných miest a svojou zdravou rozvíjajúcou sa pozitívne ovplyvňujú vývoj zamestnanosti. Možno o nich povedať, že tvoria kostru fungujúcej trhovej ekonomiky. Sú prvkom ekonomickej a sociálnej stability. Vďaka spomínanej schopnosti rýchlo sa prispôbiť požiadavkám trhu, sú dôležitým nástrojom na zvyšovanie konkurencieschopnosti a možností prenikania na nové trhy.

Najdôležitejším faktorom podpory rozvoja malého a stredného podnikania je vytváranie vhodného podnikateľského prostredia, čo predpokladá zjednodušenie a sprehládnenie legislatívy, zníženie administratívneho, odvodového a daňového zaťaženia a zlepšenie prístupu ku kapitálu. Práve ťažký prístup k finančným zdrojom zostáva pre slovenské malé a stredné podniky problémom. Veľké podniky sú v tomto prípade v značnej výhode, pretože väčšina z nich pôsobí ako dcérske spoločnosti. Ich finančnú politiku ovplyvňuje predovšetkým matka, ktorá im zvyčajne chýbajúci deficit potrebného kapitálu vykryje napr. poskytnutou pôžičkou.

Publikácia Možnosti financovania malých a stredných podnikov v SR (s podtitulom Analýza štandardného a alternatívneho financovania malých a stredných podnikov v podmienkach SR) má za úlohu predovšetkým predstaviť rôzne možnosti, odkiaľ a ako môžu malé a stredné podniky získať finančné zdroje potrebné na svoju existenciu. Čitateľovi by mala poskytnúť základné informácie z oblasti financovania, ktoré sú potrebné na podnikanie.

Publikácia vo svojej prvej kapitole ponúka základné poznatky o malom a strednom podnikaní v podmienkach SR, o bariérach a faktoroch jeho rozvoja. Informuje o funkciách a druhoch podnikateľských centier a inkubátorov na Slovensku.

Druhá kapitola prezentuje informácie o jednotlivých zdrojoch financovania – či už o štandardných alebo alternatívnych, charakterizuje tieto zdroje a analyzuje ich využívanie v podmienkach SR, taktiež predstavuje inštitúcie poskytujúce tieto zdroje. Oboznamuje čitateľa so základmi finančno-ekonomickej analýzy. Každý podnikateľ by mal ovládať základy

finančno-ekonomickej analýzy podniku, aby vedel posúdiť, v akom stave sa jeho firma nachádza, aké faktory ovplyvňujú jej finančnú situáciu a akým smerom sa bude vyvíjať. Tieto znalosti využije aj pri vypracúvaní projektov, či už na získanie bankového úveru, alebo napr. financií zo štrukturálnych fondov, pretože tieto projekty musia z hľadiska finančno-ekonomickej analýzy spĺňať požadované kritériá. Záver druhej kapitoly objasňuje štruktúru a obsah podnikateľského plánu, ktorý by mal podnikateľ taktiež ovládať, keďže v súčasnosti na získanie veľkého množstva zdrojov musí tento plán vedieť aj sám vypracovať.

Tretia kapitola sa zaoberá prieskumom získavania štandardných a alternatívnych finančných zdrojov podnikov v SR. Výsledky tohto prieskumu ukazujú, aké druhy finančných zdrojov podniky využívajú pri svojom vzniku a aké počas svojej existencie, zároveň potvrdzujú, ako málo malých a stredných podnikov využíva alternatívne finančné zdroje, ako sú podniky informované a aké majú skúsenosti s vypracúvaním a predkladaním podnikateľských plánov.

Posledná – štvrtá kapitola – obsahuje 40 základných kontaktov – adresy, telefóny, maily na inštitúcie a subjekty poskytujúce či už štandardné alebo alternatívne finančné zdroje, kontakty na regionálne poradenské a informačné centrá. Keďže mnoho malých podnikateľov nepracuje s internetom (v ktorom zväčša nájdú potrebné informácie), majú tak dobrú možnosť dostať sa klasickým spôsobom k potrebným kontaktom.

Fotografia na obálke knihy zobrazuje štartovacie bloky. Sú umiestnené na dráhe a bežci ich používajú na to, aby pri štarte boli v aerodynamickom postoji, ktorý im umožní – vďaka rýchlejšiemu štartu – podať kvalitnejší výkon. Táto kniha má malým a stredným podnikom poslúžiť pri získavaní finančných zdrojov ako štartovacie bloky bežcom – má im umožniť lepšie zvládnuť štart na ich podnikateľskej dráhe. Bude pre nich zdrojom, z ktorého môžu načerpať potrebné informácie o možnostiach získavania financií na zabezpečenie ich existencie alebo rastu.

Verím, že publikácia Možnosti financovania malých a stredných podnikov v SR bude potenciálnym čitateľom na prospech a prinesie im adekvátne znalosti a poučenia potrebné pri získavaní štandardných a alternatívnych finančných zdrojov. Želám im pri tom veľa úspechov!

Monika Majková

1. Analýza súčasného stavu malého a stredného podnikania v SR

Silná a stabilná ekonomika si vyžaduje, aby v spoločnosti pôsobila silná stredná vrstva. Jej najdôležitejšími predstaviteľmi sú živnostníci a malí a strední podnikatelia (MSP). V súčasnosti malé a stredné podniky (spolu s mikropodnikmi) tvoria 99,9 % z celkového počtu podnikov v SR a 70,7 % z úhrnu zamestnancov.¹

Počiatky štátnej regulácie drobného podnikania²

V deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia možno pozorovať začiatky renesancie drobného podnikania. Neskôr sa mu dostalo ocenenia i v krajinách východnej Európy a v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu.

V histórii bola drobnému podnikaniu venovaná iba nepatrná pozornosť. Len niekoľko historikov porušuje toto pravidlo a zaznamenáva jeho prínos pre spoločnosť. Prvé písomné záznamy o drobnom podnikaní sa týkajú prevažne práve problematiky financovania podnikania. Tieto zmienky možno nájsť už v prvých písomných fragmentoch pochádzajúcich z doby pred viac ako štyrmi tisícmi rokmi. V týchto fragmentoch je popísané, ako bankári požičiavali peniaze na úrok. Drobní podnikatelia tých čias nie sú len rodinnými poskytovateľmi výrobkov a služieb zákazníkom, ale aj nositeľmi inovácií vo väčšine ekonomík.

Drobné podnikanie rozkvitlo vo väčšine starovekých kultúr. Podstatnú časť populácie Arabov, Babylončanov, Egypťanov, Židov, Grékov, Feničanov a Rimanov tvorili drobní podnikatelia. Ich výrobky a služby mali diferencovanú kvalitu. Spotrebiteľ býval neraz podvedený. Preto už v tom čase štát preberá na seba rolu ochrany spotrebiteľa (1792 – 1750 p. n. l.).

Babylonský kráľ Chammurabi zaradil medzi 282 ustanovení svojho zákonníka aj pravidlá týkajúce sa vzťahov medzi podnikateľmi a spotrebiteľmi, medzi podnikateľmi navzájom i pravidlá týkajúce sa požičiavania finančných prostriedkov. A tak na mramorovom stĺpe umiestnenom v súčasnosti v parížskom Louvri môžeme čítať 3800-ročné ustanovenia. Môžeme citovať nasledujúce:

§ 55 Ak si niekto otvoril kanál na zavlažovanie, zložil ruky do lona a nechal vodou odplaviť susedné pole, nameria (susedovi) obilia podľa (poľa) svojho suseda.

§ 96 Ak si niekto vypožičal od obchodníka obilie alebo striebro a nemá obilie alebo striebro

¹ www.nadsme.sk/sk/casopis.htm, 10.6.2006.

² Výraz drobné podnikanie považujeme za synonymum pre podnikanie malých a stredných podnikov.

na vrátenie, má však (iný) majetok, všetko, čo je v jeho rukách pred svedkami ako dôkaz prinesie a svojmu obchodníkovi (veriteľovi) odovzdá, obchodník nemôže mať námietky (a) prijme (to).

§ 117 Ak niekoho zvieral dlh a on predal svoju manželku, svojho syna alebo svoju dcéru alebo ich dal ako záloh (za dlh), tri roky pracujú v dome svojho kupca alebo veriteľa, vo štvrtom im dá (veriteľ alebo kupec) slobodu.

§ 233 Ak staviteľ postavil niekomu dom a neurobil svoje dielo pevne a stena spadne, tento staviteľ pevne vystavia túto stenu zo svojich vlastných prostriedkov.

Ak staviteľ postavil pre občana dom a nerobí svoju prácu dobre, a ak dom, ktorý postavil, spadne a zabije majiteľa domu, bude staviteľ domu popravený.³

Finančné toky a osobitne problematika dlžníka a veriteľa boli už v staroveku považované za tak dôležité, že sa pravidlá, ktorými sa mali riadiť, stali súčasťou náboženských textov. Tak napríklad Starý zákon zakazoval brať úrok od príslušníka vlastného ľudu (Ex 22,25, LV 25,36 a.i.), smela sa však brať záruka (záloh) – podľa presných predpisov. Napr. v Denteronómiu (24, 10-13) sa v tejto súvislosti píše: „Keď budeš od svojho blížneho požadovať, čo ti je dlžen, nevojdeš do jeho domu, aby si si vzal záloh, ale budeš stáť vonku a tu ti vynesie, čo bude mať. Ak je však chudobný, záloh nesmie ostať u teba cez noc, ale vrátiš mu ho ešte pred západom slnka.“⁴

Zdá sa, že starozákonné normy boli voči insolventným dlžníkom podstatne humánnejšie ako dnešné. Na druhej strane je otázkou, ako boli tieto normy dodržiavané v praxi, pretože aj v Starom zákone nájdeme množstvo narážok na nedodržiavanie zákonov o pôžičkách (Iz 24,2, Ž 15,5 ai.).

Tento drobný historický exkurz iba ilustruje skutočnosť, že idea štátnej regulácie podnikania (a finančných tokov s ním spojených) prostredníctvom zákonov a nariadení, neraz veľmi detailných, nie je nijako nová.

³ Balcar, L., C vekl, V. 1972, Historie magistra. Praha: Svoboda, 1972, s. 24.

⁴ Sväté písmo. Trnava: SSV, 1996, s. 351.